

Biografie Jakob Winterfeld

Jakob (Jacob) Winterfeld wordt geboren op 19 december 1908 in Keulen, Duitsland.¹ Het is een extra feestelijke dag want ook Jakobs moeder Regina (Ronja) Freibrunn is jarig. Ze blaast die dag 28 kaarsjes uit. Regina is geboren in Knihinin, Polen op 19 december 1880.^{2 3} Jakobs vader Eisig (Emil) Winterfeld is ook geboren in Polen en wel op 29 mei 1880 in Stanislau.⁴ Jakob groeit op in een kinderrijk gezin:

- Johanna (Hessie) (10 december 1901 – 1 januari 1986)
- Max (Meyer) (21 augustus 1903 – 26 oktober 1963)
- Minna (25 november 1904 - 20 maart 1980)
- Sarah (22 december 1906 – Auschwitz 10 september 1943)⁵
- Jakob (19 december 1908 – 30 juni 1944)
- Adela (7 oktober 1910 – 2000)
- Moritz (Marcus) (7 november 1911 – Auschwitz, 10 maart 1944)
- Rosa (1913 – Sjoa slachtoffer, overlijdensdatum onbekend)
- Klara (1916 – Sjoa slachtoffer overlijdensdatum onbekend)
- Liselotte (3 maart 1922 – 20 maart 1922).⁶
- 12 december 1923: doodgeboren kindje.⁷

Een deel van de familie Winterfeld ca. 1900. Jakob is waarschijnlijk het jongetje zittend links vooraan.

Ergens tussen eind december 1906 en december 1908 verlaat het gezin Polen want bij de geboorte van Jakob op 19 december 1908 woont de familie Winterfeld in Keulen. In februari 1914 verhuist het gezin naar Gelsenkirchen waar ze gaan wonen in Vereinsstraße 48.⁸ Daar wordt Klara geboren in 1916.⁹ De Eerste Wereldoorlog is dan uitgebroken en vader Emile wordt (krijgs?)gevangen genomen. Hij keert pas terug naar zijn gezin in september 1920. Op 30 september 1921 verhuist het gezin naar de Augustinerbach 30 in Aken. Het pand is eigendom van Eisig.^{10 11}

---

¹ Persoonskaart Jakob Winterfeld.

² Het toenmalige Poolse plaatsje Knihinin ligt tegenwoordig op Oekraïns grondgebied.

³ Informatie over Regina Winterfeld gevonden op MyHeritage. Geraadpleegd op 5 januari 2024 op <https://www.myheritage.nl/research/collection-40000/geni-world-family-tree?itemId=551289450&action=showRecord>.

⁴ Informatie afkomstig van Jakobs persoonskaart. Overigens gebruikte Eisig ook "Finkelstein" als achternaam.

⁵ Persoonskaart Sara Winterfeld, stadsarchief Amsterdam, geraadpleegd op 14 september 2023 op https://archieff.amsterdam/indexen/persons?sa=%7B%22person_1%22:%7B%22search_t_geslachtsnaam%22:%22Winterfeld%22%7D%7D.

⁶ Email Dr. Gerald Kreucher van het Landesarchiv Nordrhein-Westfalen d.d. 5 februari 2024.

⁷ Archief Duitsland, Noordrijn-Westfalen (Arnsberg en Münster), Overlijdensindex 1874-1938.

⁸ Informatie ontvangen van Stadt Gelsenkirchen d.d. 13 februari 2024.

⁹ Informatie over Rosa Winterfeld gevonden op MyHeritage. Geraadpleegd op 15 januari 2024 op <https://www.myheritage.nl/research/collection-40000/geni-world-family-tree?itemId=556978372&action=showRecord>

¹⁰ Informatie ontvangen van Stadt Gelsenkirchen d.d. 13 februari 2024.

¹¹ Landesarchiv Nordrhein West-Falen, BR 3007 Regierung Düsseldorf, nr. 7999.

Eisig start in Aken een herenmode zaak aan de Corneliusstrasse 5.¹² Later zullen hem zowel het pand aan de Augustinerbach als zijn onderneming worden afgepakt door het naziregime.

Jakobs oudste zus Johanna trouwt met Salomon Koss (datum onbekend).¹³ Zijn broer Max (Mayer) trouwt in 1926 in het Duitse Eschweiler -een plaatsje vlak bij Aken- met Taube Neuhauser.¹⁴ In juni 1927 geeft zus Minna het ja-woord aan Selig Ciesielski.¹⁵ ¹⁶ Zo'n vier jaar later, op 13 juli 1931, huwt Sarah met Leo Felsenstein in Aken.¹⁷ Op 3 juni 1932 wordt er hun zoon Herbert geboren.¹⁸ Een goed jaar later komt Sara met haar gezin naar Nederland en vestigt zich in aan de Geerstraat 52 in Heerlen.¹⁹ Na zeven jaar vertrekken ze eind oktober 1939 naar Amsterdam waar sinds eind 1938 ook Minna met haar man en kinderen woont. Sara en Leo krijgen in maart 1941 gezinsuitbreiding: zoon Robert wordt geboren.²⁰

Klara, Adela en Rosa

Marcus (Moritz) Winterfeld

¹² Landesarchiv Nordrhein West-Falen, BR 3007 Regierung Düsseldorf, nr. 7999.

¹³ Website Geni.com geraadpleegd op 26 januari 2024 op <https://www.geni.com/people/Johanna-Hessie-Koss/6000000157992742838>

¹⁴ Het stel krijgt drie kinderen: Lieselotte (1926), Kurt (1931) en Cilli (1932). Website Eschweiler Juden geraadpleegd op 24 januari 2024 op <http://eschweiler-juden.de/pages/personen/w/winterfeld-majer.php>

¹⁵ Persoonskaart Minna Winterfeld, stadsarchief Amsterdam, geraadpleegd op 14 september 2023 op https://archieff.amsterdam/indexen/persons?sa=%7B%22person_1%22:%7B%22search_t_geslachtsnaam%22:%22Winterfeld%22%7D%7D

¹⁶ Minna en Selig krijgen twee dochters: Lilly (geboren 26 november 1927) en Ruth (geboren 5 november 1929). Persoonskaart Selig Ciesielski, stadsarchief Amsterdam, geraadpleegd op 26 januari 2024 op https://archieff.amsterdam/indexen/persons?sa=%7B%22person_1%22:%7B%22search_t_geslachtsnaam%22:%22ciesielski%22%7D%7D

¹⁷ Persoonskaart Leo Felsenstein, stadsarchief Amsterdam, geraadpleegd op 26 januari 2024 op https://archieff.amsterdam/indexen/persons?sa=%7B%22person_1%22:%7B%22search_t_geslachtsnaam%22:%22Felsenstein%22,%22search_t_voornaam%22:%22Leo%22%7D%7D

¹⁸ Website Joods Monument geraadpleegd op 27 januari 2024 op <https://www.joodsmonument.nl/nl/page/187238/herbert-felsenstein>

¹⁹ Persoonskaart Sara Winterfeld, stadsarchief Amsterdam, geraadpleegd op 14 september 2023 op https://archieff.amsterdam/indexen/persons?sa=%7B%22person_1%22:%7B%22search_t_geslachtsnaam%22:%22Winterfeld%22%7D%7D

²⁰ Website Joods Monument geraadpleegd op 27 januari 2024 op <https://www.joodsmonument.nl/nl/page/187236/robert-felsenstein>

Ondertussen is Jakob koopman van beroep.²¹ In juni 1938 komt hij, dan 29 jaar oud, vanuit de Augustinerbach 30 in Aken naar Nederland en gaat wonen aan de Hoofdstraat 52 in Amby.²² Het is aannemelijk dat zijn vertrek in feite een vlucht is uit Duitsland. In de jaren '30 vaardigden de nazi's namelijk antisemitische wetten uit die de Joodse inwoners van Duitsland stap voor stap isoleerden uit het sociale, culturele, economische en maatschappelijke leven. Maar van een rustig verblijf in Nederland is geen sprake. Integendeel. Binnen ca. 1,5 jaar tijd pakt Jakob drie keer zijn biezen om naar een ander adres te gaan; na een half jaar in Amby gewoond te hebben, vertrekt Jakob naar de Spoorweglaan 1 in Maastricht. Al na twee maanden verhuist hij opnieuw, nu naar de Brusselsestraat 22 (februari 1939). Jakobs persoonskaart vermeldt dat hij vanaf december 1939, dus nog voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog in Nederland, vertrokken is naar een onbekende bestemming.²³ In juni 1941 wordt Jakob opgepakt door de Amsterdamse politie die hem als een "vreemdeling" (niet-Nederlander) ziet. Jakob geeft aan dan te wonen aan de Dongestraat 5-huis in de Amsterdamse Rivierenbuurt.²⁴ De reden voor zijn arrestatie is onduidelijk maar mogelijk had Jakob geen geldige verblijfsvergunning voor Nederland. Hij werd in ieder geval nooit officieel ingeschreven in het Amsterdamse bevolkingsregister. Evenmin is duidelijk waar hij verbleven heeft in de 1,5 jaar tussen zijn vertrek uit Maastricht eind 1939 en zijn arrestatie in juni 1941. Wellicht verbleef hij bij zijn broer Max die naar België was geëmigreerd. Of was hij bij één van zijn zussen in Amsterdam.

Op 21 juni 1941 wordt hij vanuit Amsterdam op transport gezet naar Westerbork dat dan nog fungeert als een vluchtelingenkamp voor uit Duitsland gevluchte Joden.²⁵ Hij verblijft er opmerkelijk lang; pas op 20 januari 1944 wordt hij gedeporteerd naar het werkkamp Auschwitz-Monowitz.^{26 27} Daar wordt vermoord op 30 juni 1944. Jakob is dan 35 jaar oud.

Ook Minna en Sara komen terecht in Westerbork dat dan inmiddels een verzamel- en doorvoerkamp is van Joden. Minna op 7 november 1942 en Sara op 24 juli 1943.^{28 29} Vandaar uit worden Minna, haar echtgenoot Selig en hun dochters Lilly en Ruth naar Theresiënstadt gestuurd.³⁰ Sara wordt met haar kinderen naar Auschwitz gedeporteerd waar ze worden vermoord. Haar echtgenoot Leo overleeft de oorlog. Marcus wordt in Frankrijk gearresteerd. Via internerings- en doorvoerkamp Drancy wordt hij op 7 maart 1944 met transport 69 naar Auschwitz Birkenau gedeporteerd waar hij op 10 maart 1944 overlijdt.³¹ Ook Eisig en Regina worden slachtoffer van de Sjoa. Hun overlijdensdatums zijn onbekend.³²

---

²¹ Persoonskaart Jakob Winterfeld.

²² Ibidem. Zie ook archief Duitsland, Noordrijn-Westfalen (Arnsberg en Münster), Overlijdensindex 1874-1938. De straatnaam en huisnummering zijn inmiddels veranderd. Het tegenwoordige adres is Ambyerstraat Zuid 32.

²³ Persoonskaart Jakob Winterfeld.

²⁴ Gemeentearchief Amsterdam, Politierapporten '40-'45, archiefnummer 5225, inventarisnummer 7149.

²⁵ Op zijn Joodse Raad kaart staat vermeld dat hij in Westerbork is aangekomen op 21 juni 1941. In 1942 veranderde de functie van Westerbork in doorgangskamp.

²⁶ Joodse Raad kaart Jakob. De deportatiedatum kan ook 30 januari zijn. De dag is doorgekrast en niet meer goed leesbaar.

²⁷ Geraadpleegd op 27 januari 2024 op <https://www.oorlogsbronnen.nl/thema/Monowitz>

²⁸ Joodse Raad kaart Minna geraadpleegd op 26 januari 2024 op <https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/130270467?s=minna%20winterfeld&t=2574869&p=0>

²⁹ Joodse Raad kaart Sara geraadpleegd op 26 januari 2024 op <https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/130285493?s=Sara%20Winterfeld&t=2574915&p=0>

³⁰ Arolsen Archives, geraadpleegd op 26 januari 2024 op <https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/130270467?s=Minna%20Winterfeld&t=2574869&p=0>

³¹ Geraadpleegd op 26 januari 2024 op <https://yvng.yadvashem.org/nameDetails.html?language=en&itemId=3230506&ind=2>

³² Email Martin Schwartz d.d. 2 april 2024.

Minna en haar gezin overleven de verschrikkingen van Theresiënstadt en keren in 1945 terug naar Amsterdam. In 1948 emigreert het gezin naar Canada.³³ Uiteindelijk overlijdt Minna tijdens een bezoek in San Diego, VS, op 20 maart 1980. Johanna, Max en de ongehuwde Adela overleven de Tweede Wereldoorlog ook. Adela vertrok waarschijnlijk al voor de oorlog naar Londen. Vandaaruit gaat ze in 1955 naar Rio de Janeiro, Brazilië. Ze keert uiteindelijk terug naar Londen waar ze in 2000 overlijdt.³⁴ Johanna is al ruim voor uit uitbreken van de Tweede Wereldoorlog naar Argentinië vertrokken en neemt ook de Argentijnse nationaliteit aan.³⁵ Ze overlijdt in Buenos Aires Argentinië, op 1 januari 1986. Max overlijdt in Londen in 1963.

Met dank aan Martin Swartz echtgenoot van Michelle, de kleindochter van Minna Ciesielski - Winterfeld.

---

³³ Persoonskaart Selig Ciesielski, stadsarchief Amsterdam, geraadpleegd op 26 januari 2024 op <https://archieff.amsterdam/indexen/persons?sa=%7B%22person%201%22:%7B%22search%20t%20geslachtsnaam%22:%7D%7D>

³⁴ Engeland & Wales overlijdensregisters, GRO indexes, 1969 – 2007.

³⁵ Dat blijkt uit een visumaanvraag die ze doet voor Brazilië.